

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wstęp

Author: Beata Popczyk-Szczęśna, Ewa Wąchocka

Citation style: Popczyk-Szczęśna Beata, Wąchocka Ewa. (2019). Wstęp. W: M. Figzał-Janikowska, A. Głowacka, B. Popczyk-Szczęśna, E. Wąchocka (red.), "Pisanie dla sceny – narracje współczesnego teatru" (S. 13-15). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Wstęp

We współczesnych badaniach teatralnych przekonanie o dynamicznej, pełnej napięcia relacji tekst – scena funkcjonuje jako pewnik nie wymagający w zasadzie rozbudowanych uzasadnień naukowych. Różnorodność działań podejmowanych w obszarze dzisiejszych praktyk scenicznych, w tym zwłaszcza istotne przemiany w sposobie używania słowa w przedstawieniu, zachęcają jednak do ponownego stawiania pytań o korelację wielu tworzyw w najnowszych sztukach widowiskowych, a także o charakter komunikacji teatralnej warunkowanej zdarzeniowym i heterogenicznym wymiarem przekazu artystycznego.

W nawiązaniu do refleksji krytyczno-teoretycznej o dwudziestowiecznym teatrze poszukującym, nie poddającym się dyktatowi słowa, proponujemy w tej książce rozważania na temat różnych działań artystycznych określanych mianem „pisanie dla sceny”. Jest to zjawisko symptomatyczne w najnowszej praktyce teatralnej, o zdecydowanie szerszym zakresie niż tradycyjna twórczość dramatyczna, poprzedzająca proces inscenizacji. Przedmiotem analizy w zgromadzonych artykułach są różne strategie pisania tekstów dla teatru (teksty autorskie, scenariusze będące efektem pracy zespołowej, adaptacje i kompilacje opracowane przez dramaturga), a także sposoby funkcjonowania w przedstawieniu słowa traktowanego przez artystów sceny jako materiał przekształceń semantycznych i dźwiękowe tworzywo wieloskładnikowego spektaklu. W obszarze tematycznym tekstów zamieszczonych w książce znalazły się również rozważania na temat pozasłownych sposobów konstruowania narracji scenicznych (muzycznych, choreograficznych, audiowizualnych). Podjęta została refleksja o „pisaniu dla sceny” w aspekcie performatywnego procesu tworzenia spektaklu, stanowiącego określony układ słów/

gestów/dźwięków, czyli narrację *sensu largo* – heteronomiczną kompozycję obrazów scenicznych.

Książkę otwiera blok artykułów ukazujących współczesne „pisanie dla sceny” w perspektywie historycznej i teoretycznej. W tej części omówione zostały zarówno zbiorowe (wieloautorskie) praktyki „pisania na scenie” – stosujemy tu określenie Konstantego Puzyny – jak i autorskie projekty dramatopisarskie.

Drugą i trzecią część tomu wypełniają rozważania dotyczące konkretnych działań literackich oraz scenicznych, poświęcone przemianom w zakresie posługiwania się słowem w teatrze oraz rozluźnieniu relacji między tekstem a sceną. Autorzy artykułów skupiają uwagę na procesie powstawania tekstu teatralnego, który często nie stanowi już zamkniętej i zwartej struktury, ale staje się formą otwartą, o dużym potencjale performatywnym.

W rozprawach zawartych w kolejnej części książki podejmowane jest zagadnienie narracji scenicznej w odniesieniu do szerokiego spektrum gatunków widowiskowych. W kręgu rozważań znalazły się rozmaite obszary teatru dramatycznego, teatru offowego i niewerbalnego, teatru lalkowego i teatru muzycznego. Autorzy opisują zwłaszcza proces usamodzielniania się poszczególnych tworzyw scenicznych, takich jak muzyka, ruch czy ciało aktora – nierzadko budujących odrębne, autonomiczne względem słowa narracje niewerbalne.

Ostatnia część tomu stanowi wielowątkową refleksję na temat relacji między tekstem, sceną oraz społecznymi i ideowymi uwarunkowaniami współczesnych widowisk, wpływającymi na ich kształt i recepcję. Jako egzemplifikacje tych relacji przywoływane są liczne praktyki sceniczne współczesnych reżyserów, reprezentujące nowy rodzaj teatru zaangażowanego i komentującego rzeczywistość społeczną. W tej nowej formule można zauważyć różnorodne sposoby przenikania się sztuki, teatru i polityki.

Książkę zamyka *Panel dramatopisarzy* – zapis rozmowy z autorami piszącymi współcześnie dla teatru, a zatem głos praktyków, stanowiący istotne postscriptum teoretycznej refleksji badacza i zarazem znaczące świadectwo zróżnicowanych, indywidualnych stylów tworzenia tekstów scenicznych.

Publikacja jest efektem konferencji naukowej *Pisanie dla sceny – narracje współczesnego teatru*, zorganizowanej przez Zakład Teatru i Dramatu Instytutu Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych Uniwersytetu Śląskiego,

która odbyła się w dniach 18–19 maja 2017 roku w Katowicach. W konferencji uczestniczyli badacze z wielu ośrodków uniwersyteckich w Polsce, a także goście zagraniczni – ze Słowackiej Akademii Nauk oraz z Uniwersytetu Preszowskiego, co pozwoliło na konfrontację – zarówno podczas konferencji, jak i w niniejszym tomie – bardzo różnych perspektyw i metodologii badawczych współczesnego teatru.

Beata Popczyk-Szczęsna, Ewa Wąchocka